

Sygn. akt III AUa 152/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 października 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Jolanta Hawryszko (spr.)
Sędziowie:	Beata Górską Urszula Iwanowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 października 2021 r. w S.

sprawy M. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.

przy udziale Izby Administracji Skarbowej w Z.

o składki na ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji Izby Administracji Skarbowej w Z. i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 18 lutego 2021 r., sygn. akt VI U 28/21

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie,
2. odstępuje od obciążenia M. S. kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Urszula Iwanowska	Jolanta Hawryszko	Beata Górską
-------------------	-------------------	--------------

Sygn. akt III AUa 152/21

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzją z dnia 24.11.2020 r. numer (...) stwierdził, że za M. S., funkcjonariusza Służby Celno-Skarbowej u płatnika składek Izby Administracji Skarbowej w Z.: - istniał obowiązek przekazania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne z tytułu wypłaty w lutym 2018 roku nagrody rocznej należnej za rok 2017; - podstawy wymiaru składek po ustaniu tytułu do ubezpieczeń społecznych wynoszą za luty 2018 roku: a) na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz wypadkowe 6233,87 zł; b) na ubezpieczenie zdrowotne 5531,93 zł.

M. S. odwołał się od ww. decyzji, wnosząc o jej zmianę przez stwierdzenie, że nie istniał obowiązek naliczania i przekazania składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe z tytułu wypłaty nagrody za 2017 rok w związku z jej wypłaceniem w 2018 roku.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim wyrokiem z 18 lutego 2021 r. zmienił zaskarżoną decyzję ustalając, że nie istnieje obowiązek naliczenia i przekazania składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe z tytułu wypłaty M. S. nagrody rocznej należnej za 2017 rok przez Izbę Administracji Skarbowej w Z..

Sąd Okręgowy ustalił, że M. S. do 31.12.2017 r. podlegał ubezpieczeniom społecznym jako funkcjonariusz Służby Celno-Skarbowej; pełnił służbę w Izbie w Z.. Od 1.01.2018 r. został zgłoszony wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego. W dniu 21.10.2020 r. złożył wniosek o zwrot nienależnie pobranych składek wskazując, że w 2018 roku otrzymał nagrodę za rok 2017 w łącznej kwocie 6 233,87 zł, która została pomniejszona o kwoty należnych składek na ubezpieczenia: emerytalne 608,43 zł; rentowe 93,51 zł; wypadkowe 57,97 zł; łącznie 759,91 zł.

Sąd Okręgowy uwzględnił odwołanie. Sąd I instancji wskazał, że z dniem 1.01.2018 weszła w życie ustawa z 11.05.2017 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2017.1321; dalej jako ustawa o zaopatrzeniu), która rozszerzyła zakres podmiotowy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy służb mundurowych, bowiem objęła funkcjonariuszy, którzy dotychczas byli objęci powszechnym systemem emerytalnym. Na podstawie art. 7 ustawy o zaopatrzeniu, w art. 6 ustawy z 13.10.1998 rok o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2020.266; dalej jako ustawa systemowa) uchylony został pkt 18a, który stanowił, że obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są funkcjonariuszami celnym, co oznacza, że funkcjonariusze celni – na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 18a ustawy systemowej i na mocy art. 12 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu do 31.12.2017 r. podlegali obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu oraz wypadkowemu, zaś od 1.01.2018 r. podlegają wyłącznie ubezpieczeniu zdrowotnemu. Skoro więc od 1.01.2018 r. ubezpieczony nie jest już objęty powszechnym obowiązkiem ubezpieczenia, który wynika z ustawy systemowej, to brak jest możliwości naliczenia składek za jego ubezpieczenia społeczne, jak uczynił to organ rentowy.

Sąd I instancji, w odwołaniu do pojęcie nagrody rocznej, przysługującej funkcjonariuszowi za służbę pełnioną w danym roku kalendarzowym wg art. 242 ust. 1 i art. 242 ust. 13 ustawy z 16.11.2016 roku o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2020, poz. 505; dalej jako ustawa o KAS) zwrócił uwagę, że mimo że świadczenie nazwane jest nagrodą roczną za poprzedni rok kalendarzowy, to w rzeczywistości stanowi nagrodę za służbę pełnioną w danym roku kalendarzowym, więc skoro odwołującemu wypłacono nagrodę roczną w 2018 roku, kiedy nie podlegał już powszechnym ubezpieczeniom społecznym, to brak było podstaw do odprowadzania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz wypadkowe od przychodu uzyskanego w tym roku. Sąd skonstatował, że nagroda roczna otrzymana przez ubezpieczonego w lutym 2018 jest jego przychodem w rozumieniu art. 11 ust. 1 ustawy z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz przychodu ze stosunku służbowego w myśl art. 12 ust. 1 tej ustawy. W uchwale składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z 10.07.2009 r., I UZP 5/09 stwierdzono, że niewypłacone pracownikowi wynagrodzenie za pracę, nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, to obowiązek opłacania składek powstaje z chwilą wypłaty lub pozostawienia do dyspozycji ubezpieczonego wynagrodzenia. Jednocześnie Sąd Okręgowy uznał, że nie znajduje żadnego uzasadnienia pogląd organu rentowego, iż, skoro nagroda roczna dotyczyła okresu służby ubezpieczonego w 2017 roku, to obowiązek odprowadzenia składek na ubezpieczenia społeczne od tego świadczenia powstał także w tym roku. Sąd Okręgowy podzielił pogląd zaprezentowany w wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 27.06.2019 r., III AUa 84/19, Lex 2719350, zgodnie z którym w sprawach funkcjonariusz celnych, którym nagrody za 2017 roku wypłacono w roku 2018, należało rozważyć kwestie przepisów intertemporalnych i rozstrzygnąć, które przepisy powinny znaleźć zastosowanie do sytuacji

ubezpieczonego. Ponadto obowiązki publicznoprawne obciążające obywateli muszą wprost i jednoznacznie wynikać z przepisu prawa zapisanego ustawie i bez żadnych wątpliwości nie mogą być przez organ dowolnie wyinterpretowane.

Apelację od wyroku złożył **organ rentowy. Organ zarzucił wyrokowi:**

- naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 18 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 9 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 266 - dalej jako ustawa systemowa) oraz § 2 ust. 6 Rozporządzenia Rady Ministrów z 21 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1831) przez przyjęcie, że nie istnieje obowiązek naliczenia i przekazania składek na ubezpieczenie społeczne ubezpieczonego za luty 2018 r. u płatnika składek Izby Administracji Skarbowej w Z. z tytułu wypłaty nagrody rocznej za 2017r.;

- naruszenie art. 233 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i błędną ocenę mocy oraz wiarygodności materiału dowodowego, a w szczególności dokonanie dowolnej oceny dowodów w sposób sprzeczny z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, która to ocena doprowadziła do ustalenia, że nie istnieje obowiązek naliczenia i przekazania składek na ubezpieczenie społeczne ubezpieczonej za luty 2018 r. u płatnika składek Izby Administracji Skarbowej w Z. z tytułu wypłaty nagrody rocznej za 2017r.

Organ rentowy wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania oraz o zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt. 1 k.p.c. w zw. z postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 10 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa 906/20, którym to Sąd przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, które to ma istotny wpływ na wynik sprawy.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie zawiesił postępowanie na zgodny wniosek stron, do czasu rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy pytania prawnego zadanego w analogicznej sprawie.

Sąd Najwyższy w dniu 26 sierpnia 2021 r. podjął uchwałę w sprawie III UZP 1/21:

Nagroda roczna za 2017 r. wypłacona funkcjonariuszowi Służby Celno-Skarbowej w 2018 r., po ustaniu tytułu obowiązkowego ubezpieczenia społecznego, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne (art. 242 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 422 w związku z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 423).

Sąd Apelacyjny podjął postępowanie w sprawie, rozważył sprawę i przez wzgląd na uchwałę Sądu Najwyższego III UZP 1/21 uznał, że apelacja była zasadna.

Sąd Apelacyjny przychylił się do oceny prawnej wyrażonej przez Sąd Najwyższy w uchwale III UZP 1/21. W uzasadnieniu przedmiotowej uchwały Sąd Najwyższy, podkreślając stopień skomplikowania poddawanej pod rozwagę kwestii, wyjaśnił że poszukiwanie prawidłowej odpowiedzi na przedstawione zagadnienie obliuguje do szerszej perspektywy niż tylko zaakcentowanie kwestii intertemporalnych, których nie uregulowano w ustawie nowelizującej. Sąd Najwyższy doszedł do konkluzji, że, po pierwsze, odpowiedzi na postawione pytanie należy poszukiwać w obrębie przepisów prawa ubezpieczeń społecznych i przepisów, do których one odwołują się *expressis verbis*. Po wtóre, zwrócił uwagę, że brak regulacji międzyczasowej w ustawie nowelizującej, przy założeniu modelu racjonalnego ustawodawcy, nie utrudnia wykładni, gdy istnieją wskazówki interpretacyjne, pozwalające na wyciągnięcie systemowych wniosków w odniesieniu do obowiązku, lub jego braku, oskładkowania uposażenia. Po trzecie, zaznaczył, że odwołanie się do reguł prawa cywilnego może co najwyżej wyrzucić skutek wspomagający.

W odniesieniu do wymienionych perspektyw, Sąd Najwyższy, wskazując na hybrydowe zależności między tytułem ubezpieczenia społecznego a obowiązkiem opłacania składek, wyjaśnił że obowiązek odprowadzenia składki na ubezpieczenia społeczne powstaje w okresie trwania tytułu do ubezpieczenia społecznego. W odniesieniu do funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej obowiązek ten przypadał na czas trwania stosunku pracy czy stosunku

służbowego. Zgodnie z art. 13 pkt 12 ustawy systemowej, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2018 r., funkcjonariusze Służby Celno-Skarbowej podlegali obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia nawiązania stosunku służby do dnia zwolnienia ze służby. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na nasuwające się spostrzeżenie, że niezależnie od przyczyny ustania tytułu ubezpieczenia społecznego, jego unicestwienie nie powoduje automatycznie ustania obowiązku składkowego względem świadczeń powstałych w okresie jego trwania, a wypłacanych już po rozwiązaniu (wygaśnięciu) tytułu ubezpieczeń społecznych, nawet gdy faktyczna wypłata ma miejsce jeszcze w dłuższej perspektywie, niż wypłata spornego świadczenia. Tytułem przykładu można powołać uzyskanie przez pracownika (w wyniku orzeczenia sądu) wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, o przyznaniu których procesował się z pracodawcą po ustaniu zatrudnienia. Nie inaczej należy potraktować inne świadczenia ze stosunku pracy, od wynagrodzenia za pracę sensu stricto, po inne należności, wypłacane za dłuższe okresy rozliczeniowe (premie kwartalne, nagrody roczne). Zatem przysporzenia po stronie ubezpieczonego, nawet po ustaniu tytułu ubezpieczenia społecznego, należy traktować jako przychód w rozumieniu przepisów ustawy z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j.: Dz.U. z 2021 r., poz. 1128). Wynika to literalnie z treści art. 4 pkt 9 w związku z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej, skoro ustawodawca posługuje się terminem „z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, służby”. Chodzi więc o przysporzenia z racji aktywności zawodowej, a nie przychody uzyskanie w trakcie jej trwania. Symetrycznie zaś w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne nie uwzględnia się należności, które nie mieszczą się w kategorii przychodu lub nie zostały przedstawione do dyspozycji pracownika (wierzytelności). Sąd Najwyższy wskazał, że podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników jest wypłacone w danym miesiącu kalendarzowym wynagrodzenie wraz z tymi składnikami i świadczeniami, które z mocy § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18.12.1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r. poz. 1949) , nie są wyłączone z podstawy wymiaru składek oraz że w katalogu świadczeń zwolnionych z obowiązku „oskładkowania” nie ma nagrody rocznej wypłaconej po ustaniu tytułu ubezpieczenia społecznego.

Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że skoro prawo do świadczenia powstało w trakcie trwania stosunku służbowego, to moment realizacji tego uprawnienia, czyli obowiązek oskładkowania przychodu, nie jest zależny od dalszego istnienia tytułu ubezpieczenia społecznego. W nawiązaniu do powyższego Sąd Najwyższy odwołał się do art. 242 ust. 1 ustawy z 16.11.2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, zgodnie z którym funkcjonariuszowi za służbę pełnioną w danym roku kalendarzowym, przysługuje nagroda roczna w wysokości 1/12 uposażenia, uposażenia chorobowego i uposażenia za przedłużony czas służby otrzymanego w roku kalendarzowym, za który nagroda przysługuje. Z językowego brzmienia przepisu wynika wyraźnie, że nagroda przysługuje za służbę w danym roku kalendarzowym. W analizowanej sprawie chodzi zatem o służbę w 2017 r., kiedy to istniał z mocy prawa tytuł do ubezpieczeń społecznych na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 18a ustawy systemowej. W analizowanym przypadku, wypłacona ubezpieczonemu nagroda roczna w 2018 r. była przychodem ze stosunku służbowego w rozumieniu art. 18 ust. 1 ustawy systemowej. Roszczenie o wypłatę tego świadczenia stało się wymagalne dopiero 31.12.2017 r., który był ostatnim dniem roku kalendarzowego. W tym świetle, okoliczność wypłaty funkcjonariuszowi nagrody rocznej po 31.12.2017 r., nie ma znaczenia, bo faktyczna data wypłaty (postawienia środków pieniężnych do dyspozycji funkcjonariusza) implikuje po stronie płatnika realizację obowiązku składkowego.

Sąd Apelacyjny zatem uznaje, wobec cytowanej uchwały Sądu Najwyższego, że organ rentowy prawidłowo przyjął obowiązek oskładkowania nagrody rocznej ubezpieczonego za rok 2017 i wydał prawidłową decyzję, a kwestia ta nie budzi już żadnych wątpliwości. W konsekwencji, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., orzekając co do istoty sprawy, zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie ubezpieczonego. Sąd Apelacyjny odstąpił od obciążenia ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za drugą instancję, o czym orzeczono zgodnie z art. 102 k.p.c., ponieważ sprawa dotyczy istotnych zagadnień prawych, a ogólny jej wydźwięk, obejmujący całą grupę zawodową funkcjonariuszy Służby Celnej w pełniących służbę w 2017 r., sprawiał, że ubezpieczony mógł mieć subiektywne przekonanie o słuszności swojego żądania i konieczności wystąpienia na drogę sądową. A przy tym zawilość prawną sprawy potwierdził Sąd Najwyższy, podejmując przedmiotową uchwałę, co wskazuje, że ubezpieczony nie mógł racjonalnie oszacować swoich oczekiwań co do wyniku sporu.

Urszula Iwanowska	Jolanta Hawryzko	Beata Górka
-------------------	------------------	-------------